

Vergaderjaar 2000–2001

27 400 XIII

Vaststelling van de begroting van de uitgaven en de ontvangsten van het Ministerie van Economische Zaken (XIII) voor het jaar 2001

Nr. 16

BRIEF VAN DE MINISTER VAN ECONOMISCHE ZAKEN

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

's-Gravenhage, 22 november 2000

Hierbij treft u het verslag van mijn bezoek aan Zuid-Afrika van 14 t/m 20 oktober 2000 aan.

Tevens ontvangt u een exemplaar van de recent uitgebrachte publicatie Zuid-Afrika: Economisch perspectief.¹

De Minister van Economische Zaken,
A. Jorritsma-Lebbink

¹ Ter inzage gelegd bij de afdeling Parlementaire Documentatie.

Samenvatting en conclusie

De indrukken van mijn reis naar Zuid-Afrika kunnen worden samengevat met de kernwoorden *respect* en *vertrouwen*. Vertrouwen in de koers die dit land momenteel voert. Respect voor wat de overheid sinds 1994 heeft bereikt.

Als gevolg van het gevoerde macro-economische beleid, heeft Zuid-Afrika inmiddels een aantal positieve resultaten bereikt. Toch blijkt uit de vele gesprekken dat op veel punten de transformatie in het land feitelijk nog moet beginnen. Het macro-economische raamwerk op zich biedt onvoldoende houvast om de micro-economische structuur verder te versterken. Volgens Minister van Handel en Industrie Alec Erwin zijn hiervoor de volgende elementen cruciaal: een goed ondernemingsklimaat voor het midden- en kleinbedrijf, verbetering van het onderwijssysteem (denk aan vakopleidingen) en het versterken van de economische draagkracht bij de voorheen achtergestelde bevolking (Black Economic Empowerment). Hiernaast zal verdere expertise en kapitaal vanuit het buitenland noodzakelijk zijn. De promotie van de handel met en het aantrekken van investeringen uit Nederland blijft daarom van groot belang. In dit verband is het noodzakelijk om nu al te bezien wat de bemoeienis van de Nederlandse overheid met Zuid-Afrika zal zijn als, het voornemen van de minister voor Ontwikkelingssamenwerking om het OS programma voor Zuid-Afrika in 2004 eindigt. Immers, het is niet reëel om te veronderstellen dat dan het economisch herstel zich zodanig zal hebben verbreed dat ook de achterstandsgroepen daarvan profiteren.

Ik was onder de indruk van de hoge kwaliteit en het ambitieniveau van mijn gesprekspartners. Ook viel me tijdens de gesprekken op dat er nog immer een duidelijke interesse vanuit Zuid-Afrika voor Nederland bestaat. Deze interesse betreft o.a. het Nederlandse standpunt binnen de WTO, de relatie tussen werkgevers, werknemers en overheid, het MKB-beleid en de Nederlandse expertise op het gebied van transport, landbouw en de energiemarkt (gas). Verder bleek dat Zuid-Afrika zich realiseert dat de huidige relatief beperkte buitenlandse investeringen de reële aantrekkingskracht van Zuid-Afrika weerspiegelen. Nu echter een aantal basis macro-economische indicatoren in orde zijn en economische hervormingen doorgevoerd worden, zullen de buitenlandse investeringen sterker aan kunnen en moeten trekken. De bedrijvendelegatie deelde deze mening grotendeels. De deelnemende bedrijven gaven aan dat vooraf de indruk bestond van een aarzelend beleid, maar op het gebied van financiële dienstverlening, transport en infrastructuur, landbouw en handel gaven zij te kennen het beleid toch buitengewoon duidelijk te vinden. Vooral de herstructurering van de transportsector biedt kansen voor het Nederlandse bedrijfsleven. De herstructurering van de traditionele energiesector lijkt in een minder ver gevorderd stadium, waardoor deelname in die sector voorlopig niet voor de hand ligt.

Grote struikelblokken bij het investeren in Zuid-Afrika blijven de criminaliteit, de groeiende HIV-aids-epidemie en het enorme gebrek aan goed opgeleide mensen in de publieke en private sector. Met het oog op deze capaciteitsproblematiek voor opgeleid personeel heb ik, samen met het deelnemende bedrijfsleven, een dertigtal stageplaatsen aangeboden voor opleiding en training. Ook heb ik, in lijn met de toezegging van Minister Hermans, steun toegezegd bij kennisoverdracht met betrekking tot de Erkenning van Elders Verworven Competenties (EVC)-systematiek. Op verzoek van mijn Zuid-Afrikaanse counterpart van Energie Mlambo-

Ngcuka zal mijn departement mogelijkheden onderzoeken om te komen tot expertise-uitwisseling op het gebied van gas. Tot slot zal de ambassade bezien of er een workshop georganiseerd kan worden op het gebied van Human Resource Development in samenwerking met het Nederlandse bedrijfsleven in Zuid-Afrika. Ook is er een verdere impuls gegeven aan de samenwerking op het gebied van landbouw en transport.

In het algemeen kan ik zeggen dat mijn delegatie en ik zelf buitengewoon goed ontvangen zijn. De gesprekken waren inhoudelijk en gaven blijk van een duidelijke wederzijdse interesse en betrokkenheid. De kracht van de economische samenwerking van Nederland met Zuid-Afrika ligt enerzijds in de reële mogelijkheden die het land biedt voor het Nederlandse bedrijfsleven en anderzijds in de behoefte van Zuid-Afrika om in haar transformatieproces de beschikking te hebben over essentiële buitenlandse expertise en kapitaal. Naar mijn mening mag de Nederlandse aandacht voor Zuid-Afrika in de komende jaren dan ook beslist niet verslappen.

VERSLAG

Inleiding

Sinds het bezoek van Minister Wijers in 1996, was dit vanuit het Ministerie van Economische Zaken de eerste economische missie naar Zuid-Afrika op politiek niveau. In het vier-en-halve-dag durende programma heb ik Pretoria, Johannesburg en Kaapstad bezocht. Bij mijn bezoek werd ik vergezeld door een omvangrijke bedrijvendelegatie, met vertegenwoordigers van veertig, meest grotere, bedrijven, en twee onderzoeksinstituten (TNO en Universiteit Wageningen). De bedrijvendelegatie stond onder leiding van Jacques Schraven, voorzitter van VNO-NCW en bevatte vertegenwoordigers uit de volgende sectoren: energie, transport/infrastructuur, landbouw en zakelijke dienstverlening. Ook Lodewijk de Waal, voorzitter van het FNV, nam deel aan het eerste deel van het programma (Pretoria).

Het bezoek had de volgende doelstellingen:

1. Promoten en evalueren van Zuid-Afrika als investeringsbestemming. In dit opzicht is mijn conclusie dat het imago van Zuid-Afrika slechter is dan de werkelijkheid. Zuid-Afrika heeft dan wel grote problemen, maar de manier waarop de regering met die problemen omgaat wekt op zijn minst vertrouwen. De economie trekt langzamerhand aan, terwijl de overheid een consistent beleid voert in de verschillende sectoren;
2. Verdere invulling geven aan de bestaande economische samenwerkingsverbanden tussen Nederland en Zuid-Afrika, op het gebied van transport, energie en agro-logistiek/ agro-business (zie verder sectorale benadering);
3. Presenteren van Nederland als een partner voor Zuid-Afrika in bilateraal en multilateraal verband. Hiertoe heb ik ondermeer twee key-note speeches gehouden bij de Witsbusiness school en tijdens het jaarlijkse diner van SANEC, de South Africa Netherlands Chamber of Commerce, waarin ik het belang van betere integratie van Afrikaanse landen in de wereldeconomie heb benadrukt.

Het programma van de missie bevatte intensieve bilaterale gesprekken met zes Zuid-Afrikaanse collega's: Alec Erwin (Handel en Nijverheid), Trevor Manuel (Financiën), Phumzile Mlambo-Ngcuka (Mineralen en Energie), Abdullah Omar (Transport), Kader Asmal (Onderwijs) en Dirk du Toit (landbouw en landhervormingen). Daarnaast had ik onder meer ontmoetingen met de Directeur Generaal voor staatsondernemingen Sivi

Gounden, de gouverneur van de Centrale Bank Tito Mboweni en met voormalig secretaris-generaal van het ANC (en nog altijd een mogelijke opvolger van president Mbeki) Cyril Ramaphosa.

Er had een bijzonder interessante paneldiscussie over arbeidsverhoudingen plaats. Vanuit Nederland waren Jacques Schraven (VNO NCW) en Lodewijk de Waal (FNV) daarbij aanwezig. Van Zuid-Afrikaanse kant was vm. Voorzitter van South Africa Foundation Lesley Boyd aanwezig en de voorzitter van de grootste vakbondorganisatie Cosatu, Zwelinzima Vavi. De pragmatische instelling van de laatste was opvallend en ontmoette grote waardering bij het bedrijfsleven.

Economische situatie¹

Niet zonder trots merkte Minister van Financiën Manuel op dat Zuid-Afrika, dankzij de neo-liberale economische strategy, getiteld «Growth, Employment and Redistribution» (GEAR) op een aantal terreinen duidelijke successen heeft geboekt. Hierdoor zou het land voldoen aan de criteria voor toetreding tot de EMU. Zo is de inflatie gedaald naar 5,2%, bedroeg het overheidstekort afgelopen jaar slechts 1,8% van het BBP en is de buitenlandse schuld laag. Het macro-economisch raamwerk is hiermee grotendeels op orde. Uit gesprekken met de gouverneur van de Centrale Bank Tito Mboweni, Minister Manuel en Minister Erwin werd bevestigd dat het laag houden van de inflatie een belangrijke doelstelling binnen het monetaire beleid van de overheid is. Aanhoudende hoge oliepijzen en verdere depreciatie van de rand kunnen deze doelstelling echter in gevaar brengen.

De sterk gestegen exporten en importen zijn volgens Minister Erwin een direct gevolg van de ver doorgevoerde handelsliberalisatie in Zuid-Afrika. De effecten van het vrijhandelsverdrag tussen de EU en Zuid-Afrika zullen pas over enkele jaren echt te zien zijn. Zuid-Afrika verwacht een 1% stijging van het BNP als resultaat van het vrijhandelsverdrag.

De Zuid-Afrikaanse overheid is licht teleurgesteld in de directe buitenlandse investeringen (1% van het BBP), hoewel Minister Erwin realistisch opmerkte dat de verwachtingen wellicht te hoog waren. Doelstelling is dat de buitenlandse investeringen 2% van het BBP zullen bedragen. Wel waren zowel Minister Erwin als Minister Omar (Transport) tevreden over de kwaliteit van de buitenlandse investeringen, ook die van de Nederlandse investeringen op met name de gebieden landbouw en transport.

Het gevoerde macro-economische beleid begint inmiddels vruchten af te werpen. Terwijl tussen 1994–1998 de economie slechts met een gemiddelde van 2,7% groeide, is er dit jaar sprake van een toename van de groei. De verwachting is dat deze toename van de groei zich de komende jaren zal voortzetten. Toch is dit nog niet voldoende om aan de behoefte van het land te voldoen en om de nodige werkgelegenheid te creëren. De overheid staat hiermee voor een politiek dilemma; enerzijds eisen buitenlandse investeerders een terugtrekkende overheid uit het marktproces, anderzijds dringen onder meer de vakbonden aan op grotere overheidsinvesteringen om werkgelegenheid te creëren en de inkomensongelijkheid te verminderen. Groei van de werkgelegenheid zal vooral moeten komen uit de ontwikkeling van het MKB. Dit betekent dat het nog enige tijd zal duren alvorens de economie op micro-niveau echt goed van de grond zal komen. Volgens Minister Erwin zal dit sterk afhangen van de mate waarin overheid er met name in de rurale gebieden in slaagt om een goede infrastructuur voor het MKB te creëren. Gebrek aan scholing bij de zwarte bevolking en toegang tot kredieten vormen de grootste struikelblokken. Het gebrek aan scholing vormt ook een groot probleem bij het verwezenlijken van de zogenaamde Black Economic Empowerment (BEE) doelstellingen van de overheid, aldus ondermeer Cyril Ramaphosa, die begin dit jaar door president Mbeki is aangesteld als voorzitter van de BEE task

¹ Voor een uitgebreide beschrijving van de economische situatie en bilaterale betrekkingen zie Zuid-Afrika: economisch perspectief, 2000, een uitgave van DG BEB, Ministerie van EZ.

force. Deze taskforce heeft als taak de gevolgen van het huidige BEE-beleid te evalueren.

Herstructurering

De in augustus 2000 gelanceerde privatiseringsplannen vormden een centraal thema zowel tijdens mijn bilaterale gesprekken als tijdens de Ronde Tafel met Minister Omar en de Directeur Generaal Staatsondernemingen Gounden. In 1995 heeft Zuid-Afrika al gedeeltelijk privatiseringen doorgevoerd in de sectoren telecommunicatie en luchtvaart. Tussen nu en 2005 zullen vier grote staatsondernemingen respectievelijk op het gebied van wapen- en vliegtuigfabricage, energie, telecommunicatie en transport grotendeels geprivatiseerd worden. Deze plannen zijn feitelijk niet nieuw, maar in het nieuwe regeringsrapport wordt duidelijker omschreven wat er precies geherstructureerd wordt en op welke wijze een nieuwe impuls aan het proces zal worden gegeven. De sectoren energie, telecommunicatie en transport bieden mogelijkheden voor het Nederlandse bedrijfsleven, maar in de energiesector bestaat nog onduidelijkheid over de positie die het huidige staatsenergiebedrijf zal innemen. Vanuit de vakbonden is sterke weerstand geboden tegen de herstructureringsplannen. De vrees bestaat dat als gevolg van deze plannen, 300 000 banen op de tocht komen te staan en dat terwijl de werkloosheid nu al schrikbarend hoog is (cijfers geven een indicatie van de beroepsbevolking van boven de 30%). Hierdoor is de politieke druk van de vakbonden de afgelopen maanden sterk toegenomen. De paneldiscussie over arbeid tussen de vakbonden en werkgeversorganisaties gaf een interessant beeld van de problematiek in dit kader.

Vakbondsleider Vavi gaf overigens namens Cosatu aan dat de vakbonden niet perse tegen herstructurering zijn, maar dat er een beter vangnet vanuit de overheid gecreëerd moet worden om de afgestoten werknemers op te vangen of om te scholen. Het was in dit verband ook interessant om te vernemen dat enkele maanden geleden een Millennium Labour Council opgericht was. Dit Council is opgericht als overlegforum voor werkgevers en werknemers. Dit initiatief is onder meer het resultaat van een bezoek aan Nederland van een delegatie prominente Zuid-Afrikaanse werkgevers en vakbondsleden.

Zuid-Afrika en de wereldmarkt

Zuid-Afrika is sinds enkele jaren in hoog tempo veranderd van een geïsoleerde, op imports substitutie gerichte economie naar een open op export gerichte economie. De doorgevoerde handelsliberalisatie heeft geresulteerd in sterk gestegen export en import. Vooral in de export van auto's en verwerkte landbouwproducten zijn successen geboekt.

Minister Erwin, overtuigd pleitbezorger voor een vrije wereldmarkt met gelijke kansen, gaf aan tevreden te zijn met de uitkomsten van het EU-ZA vrijhandels- en samenwerkingsakkoord. Volgens hem is echter de houding van de EU ten aanzien van de overgebleven twee struikelblokken (visserijakkoord en wijn/spiritualiën) achterhaald. Dit blijkt ook duidelijk nu Zuid-Afrika voor economische samenwerking toenadering zoekt tot andere regio's/landen, zoals Mercosur, India, Egypte en Nigeria. Minister Erwin gaf tevens aan dat de wereldhandelssituatie na Seattle verslechterd was. Hij realiseerde zich, ook na besprekingen met zijn collega's uit India en Brazilië, dat het akkoord dat in Seattle op tafel lag, positief zou zijn geweest voor ontwikkelingsmarkten. Uit zijn besprekingen in Japan, waar hij net geweest was, maakte hij op dat dit land wil aansturen op verdieping en verbreding in de bilaterale contacten, meer volgens de lijnen van het GATT-systeem. Erwin maakte duidelijk hier volstrekt geen voorstander van te zijn. Om het momentum van Seattle vast te houden, is hij op zoek naar landen die gezamenlijk een volgende stap willen zetten. Hierbij kijkt

Zuid-Afrika vooral naar de EU om een eerste stap verder te zetten, hoewel hij van mening was dat de EU te weinig slagvaardig is door de interne machtsverhoudingen.

Bilaterale economische betrekkingen

De handel tussen Nederland en Zuid-Afrika heeft de afgelopen jaren een explosieve groei doorgemaakt. Tussen 1996 en 1999 groeide de Nederlandse export naar Zuid-Afrika met 63% tot een omvang van NLG 1,5 mld. Dit staat gelijk aan de totale export naar een land als China. Ook de import vanuit Zuid-Afrika is sterk gestegen, en bereikte in 1999 eveneens het niveau van NLG 1,5 mld. De groei van de import betreft vooral fruit en wijnen. De Zuid-Afrikanen zijn hiermee verreweg onze belangrijkste handelspartner op het Afrikaanse continent. De investeringen laten, na een uitermate trage start na 1994, in 1999 ook een toename zien: de totale instroom van investeringen bedroeg in 1999 NLG 500 mln. Bovendien begreep ik van mijn bedrijvendelegatie dat zij Zuid-Afrika zien als springplank voor activiteiten in de rest van Afrika, zelfstandig dan wel in samenwerking met Zuid-Afrikaanse partners.

De bedrijvendelegatie was, hoewel er op bepaalde terreinen nog sterke bedenkingen zijn, positiever over het land dan tevoren verwacht. Verschillende knelpunten bij het zakendoen in Zuid-Afrika zijn tijdens de Ronde Tafel met Minister Erwin besproken.

Het ging om het verkrijgen van werkvergunningen, transparantie over de herstructurering van overheidsbedrijven en de mogelijkheden voor buitenlandse deelnemers, en enkele specifieke bedrijfspunten. Tijdens het bezoek werden vijf contracten ondertekend waarbij ook van Zuid-Afrikaanse kant vertegenwoordigers op politiek niveau aanwezig waren. Verder werden er twee Nederlandse ondernemingen in Zuid-Afrika officieel geopend. Een zeer omvangrijke overeenkomst werd afgesloten tussen P&O Nedlloyd en de Zuid-Afrikaanse Coega Development Corporation (initiële investering van USD 90 mln) over samenwerking bij de aanleg van een nieuwe diepzeehaven naast Port Elizabeth. De overeenkomsten die werden afgesloten door Smits Internationale en Eggerdink B.V. betroffen beide samenwerking met Zuid-Afrikaanse Black Economic Empowerment partners.

Economische samenwerking per sector

1. Energie

Tijdens mijn bezoek werd samen met Minister van Mineralen en Energie Mlambo-Ngcuka nadere invulling geven aan het MoU op het gebied van energie. Dit MoU heb ik in 1999 ondertekend met haar voorganger. De energiemarkt is sterk in beweging in Zuid-Afrika, hetgeen mogelijkheden biedt voor samenwerking op onder meer het gebied van duurzame energie, gas en energie-efficiency. In mijn gesprek met Minister Mlambo-Ngcuka bleek onder meer dat zij graag een sterke betrokkenheid vanuit Nederland zag bij het ontwikkelen van een gasmarkt in Zuid-Afrika. Ook hecht zij veel waarde aan de verdere ontwikkeling van duurzame energie, onder meer ook aan de produktie van bijvoorbeeld zonnepanelen in Zuid-Afrika. In Johannesburg heb ik een workshop over energie-efficiency in de zware industrie geopend. Op deze workshop werden de resultaten van een EU-studie op dit gebied (waaraan mijn departement ook een bijdrage heeft geleverd) gepresenteerd. In samenwerking met het departement van Mineralen en Energie is in Kaapstad een workshop over gasmarktontwikkeling georganiseerd. Deze workshop heb ik samen met mijn collega afgesloten met de conclusie dat we tot een nauwere samenwerking op gasgebied moeten komen. Het betreft de volgende onderwerpen:

gasprijs filosofie, ondersteuning bij het opstellen van gaswetgeving in Zuid-Afrika en internationale samenwerking inzake de levering van gas (Mozambique en Namibië). Bovendien verzocht Minister Mlambo-Ngcuka om ondersteuning bij capaciteitsopbouw in haar departement. Ik heb toegezegd om de mogelijkheid te onderzoeken om vanuit Nederland tijdelijk een expert binnen haar departement te plaatsen. Eveneens op verzoek van Zuid-Afrikaanse zijde heb ik ondersteuning toegezegd op het gebied van de ontwikkeling van lange termijn scenario's voor de energiemarkt.

2. Transport

Tijdens mijn bezoek openende ik, tezamen met de Minister van Transport Omar de tweede bijeenkomst van het South African Netherlands Transport Forum (SANTF). Dit samenwerkingsverband (publiek/privaat) is opgericht door het Ministerie van Verkeer en Waterstaat en het Zuidafrikaanse Ministerie van Transport. Het eerste Forum vond plaats in mei 2000. Dit tweede forum was gewijd aan een discussie over het verloop van de verzelfstandiging van de transportsector in Zuid-Afrika. Concreet werd ingegaan op publiek-private samenwerking op dit gebied en de implicaties voor het Nederlands bedrijfsleven.

Tevens werd een voortgangsrapportage gegeven inzake de dertien door VenW ondersteunende samenwerkingsprojecten inzake haven- en infrastructuurontwikkeling, verkeersveiligheid en trainingen en opleidingen (incl. Black Economic Empowerment).

Op grond van de voortgang van de projecten, het aantal nieuwe projectideeën en de grote belangstelling en het hoge niveau van de aanwezigen tijdens SANTF van zowel Nederlandse als Zuid-Afrikaanse zijde kan worden geconcludeerd dat er een breed draagvlak voor verdere samenwerking op het gebied van transport is. Op dit moment is dit één van de meest kansrijke sectoren voor het Nederlandse bedrijfsleven in Zuid-Afrika. Hierbij kan gedacht worden aan overslagactiviteiten in de havens en logistieke infrastructuur. Als gevolg van het recent afgesloten vrijhandelsakkoord binnen de South African Development Community wordt van Zuid-Afrikaanse zijde extra belang gehecht aan de ontwikkeling van achterland/corridor verbindingen met verschillende vormen van multimodaal transport. Minister Omar was in dit kader geïnteresseerd in de wijze waarop bijvoorbeeld de European Rail shuttle in Nederland is opgezet.

Een mooi resultaat na afloop van het bezoek was dat Minister Omar blijk gaf in beginsel positief te staan ten opzichte van de beoogde verdubbeling van de KLM-vluchten op Zuid-Afrika. Binnenkort zullen luchtvaartbesprekingen plaatsvinden om dit verder vast te leggen.

3. Landbouw

De Zuid-Afrikaanse landbouwsector kent een sterk dualistisch karakter. De verhoudingen tussen de grootschalige commerciële (overwegend door blanken gedomineerde) landbouw en de in de voormalig zwarte thuislanden geconcentreerde landbouw (kleinschalige landbouw dan wel zogenaamde «existence-farming») zijn nog altijd volkomen scheef. Plv.

Minister van Landbouw Du Toit gaf aan dat in dit verband landhervormingen ook hoog op de politieke agenda in Zuid-Afrika staan, maar benadrukte dat een situatie zoals in Zimbabwe voorkomen zal worden.

In de afgelopen jaren is de commerciële landbouw sterk gedereguleerd en zijn de importsubsidies nagenoeg afgebouwd. Als gevolg hiervan heeft volgens plv. Minister van Landbouw Du Toit Zuid-Afrika na Nieuw-Zeeland de meest geliberaliseerde landbouwmarkt. Het EU-ZA vrijhandelsakkoord zal ook grote wederzijdse mogelijkheden bieden binnen de landbouw-

sector. De landbouwproductie van Zuid-Afrika voldoet in toenemende mate aan de kwaliteitsnormen van de wereldmarkt, maar zal in dit opzicht nog een grote kwaliteitsslag moeten maken om de concurrentie ten volle aan te kunnen. Bij het hervormen van de landbouwsector en het voldoen aan de kwaliteitsnormen van EU- en wereldmarkt is Zuid-Afrika zeer geïnteresseerd in kennisoverdracht vanuit Nederland. Er is dan ook grote animo voor het Programma Samenwerking Opkomende Markten in deze sector. Om aan de Zuid-Afrikaanse vraag op dit gebied tegemoet te komen zal het huidige PSOM-budget voor Zuid-Afrika echter niet toereikend zijn. Het Agro-logistiek seminar dat ik samen met Plv. Minister Du Toit opende in Kaapstad werd zeer goed bezocht en ging vooral in op kwaliteitseisen aan landbouwproducten en het ontwikkelen van vraaggestuurde ketenbenadering.

Een aantal afspraken werd gemaakt tussen Nederlandse en Zuid-Afrikaanse bedrijven en kennisinstellingen over samenwerking op het gebied van de ketenbenadering, vooral gericht op de groenten, fruit en sierteeltsectoren. Gedeeltelijk sluit dit aan bij de initiatieven binnen het South Africa Netherlands Transport Forum.

4. Zakelijke dienstverlening

De vertegenwoordigers uit de bancaire sector en belastingadviseurs in de bedrijvendelegatie konden zich laten informeren over het gevoerde monetaire beleid en de hervorming van het belastingsysteem. Minister van Financiën Manuel gaf aan dat de belastinghervormingen werden doorgevoerd langs de richtlijnen van de OESO-landen. In dit kader is het niet verwonderlijk te horen dat het Verdrag ter voorkoming van de Dubbele Belastingen, waarover beide landen inmiddels ambtelijke overeenstemming hebben bereikt, inhoudelijk zeer tot tevredenheid stemt. Knelpunt binnen de Zuid-Afrikaanse economie blijft het gebrek aan kredietverlening aan het midden- en kleinbedrijf. Dit werd steeds weer benadrukt door zowel Minister Erwin, Minister Manuel en de gouverneur van de Centrale Bank Mboweni. Deze laatste toonde zich overigens tevreden over de positie die Nederlandse banken in Zuid-Afrika spelen en sprak de hoop uit dat ook buitenlandse banken een rol zullen spelen in de MKB-kredietmarkt.